

JÓNA DÁVID

Interjú Kaiser Lászlóval

Összes ajtómat kitárom,
torlasz teljesebb nem lehet,
átütik falát gyermekek,
angyalok és buldózerek.

Összes ajtómat kitárom,
és szabad az út befelé:
utolsó ajtó kilincese
tékozlása vagy Istené

Kaiser László: Összes ajtómat kitárom

Kaiser László költő, író, tanár, dramaturg, a Hungarovox Kiadó és Oktatási Stúdió vezetője.

– *Az utolsó ajtó kivételével képes vagy az összes ajtót kitárni?*

– Erre mondják közhelyesen, hogy jó kérdés, meg örülök a versválasztásnak is: nem csupán azért, mert kiemelten szeretem, s úgy érzem, benne vagyok, hanem azért is, mert igen bő évtizede a balatonfüredi Quasimodo-költőversenyen oklevelet kapott. De vissza a frappáns kérdéshez: igen, bár inkább zárkózott alkat vagyok. Azzal együtt, hogy szeretem a társaságot, sok ismerősöm, barátom van, s vallom, hogy a kapcsolatokat ápolni kell, mint a virágot... Persze ember- és helyzetfüggő a nyitás, túl sok kettősség van bennem (merem remélni, nem jellembeli), vagyis ellentétek cibálnak számos irányba, nem beszélve arról, hogy nyilván csalódásaim is vannak, mindezért az utolsó ajtó a kétségtelen tévedése vagy a kétségtelen pozitív bizonyosságé.

– *Kiadóm voltál, ma az Art'húr egyik szerkesztőjeként dolgozunk együtt, barátomnak tartalak, így az elkötelezettségem előre jelzem olvasóimnak. Neked is volt Elfogult beszélgetéseim címmel interjúköteted, tehát megértő leszel. Elmondom, hogy milyenek látlak: nagy műveltségű, anekdotákkal, történetekkel gazdagon felszerelt, kiváló mesélőnek. Olyannak, aki elsősorban emberséges, talán ebből kifolyó-*

lag rendkívül óvatos, olyannak, aki ritkán exponálja magát, aki nem konfrontálódik... mivel egészened ki?

– Köszönöm, mindez jólesik, de a valóság és a viszonyom az emberekkel bonyolultabb és kifejtésre szorul. Igen, igyekszem ebben az elvadult világban kulturáltan viselkedni, és elsősorban azt keresem mindenkivel – a kocsmától a politikán át az írókig, a magasan kvalifikált értelmiségiekig –, ami összeköt. Az emberi gyarlóságok nem zavarnak, az aljasságok, kicsinyességek, árulások igen. Ha ilyennel találkozom, először a Németh László-i mondás szerint vagyok: a lebecsülés lehet vélemény, de nem lehet magatartás. Aztán jöhet olyan, hogy – bár utálok a konfliktusokat – vállalni kell. Akár keményen is. Hogy mondta Kossuth? Ha megdobnak kővel, dobd vissza mennykővel. Vagy Rejtő Jenő: az vesse rám az első követ, akit nem vágok pofán. Természetesen túloztam, lényeg, hogy vállalni is kell a konfliktusokat. Van, aki örömmel teszi ezt, én szomorúan. És szomorúan látom az esetleges konfliktusok utáni ellenségeskedést, vagy ami manapság jellemző, ha valakit valamiért kritizálsz, ellenségnek tartanak. Sebaj! Van egy régi szólás: akinek nincs ellensége, annak jelleme sincs. Szóval vannak ellenségeim és sok barátom van, köztük te is.

– Tényi István rendezésében A fekete emberek című novellából – Ujlaki Dénes főszereplésével –, amely 56-ban és 56 után játszódik, készült egy kisfilm, amiben játszottál is, a szereped szerint egy tüzelőhordó munkást. Az irodalomban is ilyen vagy, ott vagy, hozod a meleget, de nem villogsz, vagy ha színpadon is vagy, csak semmi ripacszkodás, felesleges máz. Jól látom? Igaz, ha egy általad kedvelt témában felkért előadásodba belelendülsz, akkor aztán szárnyalsz, nehez téged lelőni...

– Ez megint jólesik és erre tényleg csak röviden válaszolnék. Igen, tudom, van némi előadói képességem, ez egyrészt alkati vonatkozás, másrészt fölkészülés. A látszólagos könnyedség mögött munka van. És még egy: Tolsztoj mondta a tanításról – szerintem minden előadásra érvényes –, hogy egy módszerben hiszek, a tanár személyiségében. Ennek lényege szerintem a hitelesség és a hallgatók (diákok) iránti szinte feltétlen szeretet.

– Számolod, hogy kiadóvezetőként hány kötetet adtál ki? 500 körül lehet, nem? Ez igen jelentős kapcsolatrendszer is jelent.

– Bocsánat, hadd pontosítsak. A 25 éve működő, általam vezetett HungarovoX Kiadó több mint 800 könyvet jelentetett meg, magam egyébként több mint 20 könyvet írtam és nagyon sokat szerkesztettem, sokhoz írtam előszót. Igen, sok ember, sok kapcsolat. Nem könnyű, de próbálok az írást, a könyvkiadást és az oktatást, hiszen a HungarovoX oktatási stúdió is, összegegyeztetni.

– Tűz van, mamim! *című novellásköteted gyermekkorod 56-os emlékeit a gyermeki gondolkodás perspektívájából mutatja. Meghatározó élmény neked 1956?*

– Igen is, meg nem is. 56-ban én hároméves voltam. Nagyon homályos, alig-emlékeim vannak, de a családi beszélgetésekben később számtalanszor fölbukkant, elég egyértelműen; szüleim középosztálybeliek voltak, apám középiskolai tanár, édesanyám adminisztrátor, nem kedvelték Kádárt és a Kádár-korszakot, ez nyilván belém épült.

– *Van benned valami állandóságra való törekvés. Nyitott konzervatív vagy, de hűséges típus, ezt emberekre és elvekre, nézetekre ugyanúgy értem. Azt mondtad magadról, hogy „kalandor vagyok és tisztességes”. A Kaiser Laci-portré jó irányba halad?*

– Jó a portré, bár ez is bonyolult. Konzervatív annyiban vagyok, hogy próbálok bizonyos értékeket őrizni, de nagyon egyértelműen szabadságpárti vagyok és – bevallom – voltak szabados, csapongó korszakaim is. Meg sok minden. Verseimben, novelláimban, sőt esszéimben mindez benne van, persze teljesen áttételesen, a világról szólok elsősorban, nem magamról, még akkor is, ha a mű rólam szól. Nem véletlenül szeretem például a szerepverseket.

– *Barátság és árulás. Egy versedben olvastam, s úgy érzem, hogy valós élmény kényszerítette ki. Gondolom, nem akarsz róla beszélni, de kérdezlek, így hátba...*

– Igen, egyik verssoromban így fogalmaztam: a barátságban nincs csatlódás, csak árulás. Akkor erre is röviden, s mint egykori Nemeskürty-tanítvány, hadd jöjjenek egy hollywoodi mondással: még nem vagy igazi filmes, míg nem árult el néhány barátod. Ennek értelmében: igazi magyar értelmiségi vagyok...

– *A tanári diplomád mellett végzett dramaturg is vagy, az ott tanultakat használod a költészetedben? Mesélnél a költői énképedről?*

– 1979-től 83-ig jártam a Színház- és Filmművészeti Főiskolára, nagy nevek tanítottak, csak néhányat említek: Bacsó Péter, Nemeskürty István, Nádasdy Kálmán, Ungvári Tamás, Osztovits Levente, Hegedüs Géza, Gyárfás Miklós, Lengyel György, Petrovics Emil, Selmeczi György, Kónya Judit. Mindenki bennem van, de a tényleges dramaturgia, az érzék és tudás talán a tömörségre való törekvésben, a szigorú és arányos szerkesztésben és az általam írt librettókban van. Költői énkép? Hadd idézzem ide a 2018-ban megjelent válogatott verseskötetem címét: *Vándorok, vérebek, angyalok*. Vagyis: mindezek bennem vannak – és másban is. Aztán tusakodnak, tusakodunk, ilyen-olyan genetikák, neveltetések, szocializációk, érdekek, elvek mentén.

– *Egy profán kérdés, de érdekel: mi az, ami fel tud bosszantani?*

– A gonoszság és a gátlástalanság, a butaság és a műveletlenség. Az első kettő jobban, hiszen a butaságról nem tehet az ostoba, a műveletlenből még lehet művelt. És három típussal egyszerűen nem tudok mit kezdeni, lehetőleg, hangsúlyozom, lehetőleg elkerülöm őket: a bunkó, a bolond és a bűnöző. Némi túlzással a mai kor emberei. Elkerülöm őket, mert nem akarok felesleges izgalmakat, másrészt velük szemben csak vesztes lehetek, más srófra jár az ő agyuk, mint az enyém. És a jóízű beszélgetés végén így megfogalmaztam költői és emberi ars poeticámat.

KAISER LÁSZLÓ

Embernek fia vagyok én

Embernek fia vagyok én,
arcomon annyi minden látszik,
eljutottam csapásokon
ama tölcséres hurrikánig.

Visszaatak poklaitól
szájamat szigorúra zárom,
birtokom immár önmagam,
súgom ezt – és nem kiabálom.

Üdvözöllek, megtért vándor,
s végleg hazatalálva kérem,
mostantól maradj ifjúnak:
idő előtti vénülésem!